

JOYCE'UN DUBLİNERS ADLI ROMANINDA İRLANDA GENÇLİĞİ VE ATALET IRISH YOUTH AND INERTIA IN JAMES JOYCE'S DUBLINERS

Erdinç DURMUŞ*
Mehmet Recep TAŞ**

Öz

XVII. yüzyılın ortalarından XX. Yüzyılın ilk çeyreğine (1922) kadar İngilizlerin sömürüsüne maruz kalan İrlanda'nın başkenti Dublin'de 1882'de doğan James Joyce'un Dubliners adlı romanı 1914 yılında yayımlanır. Tüm sosyal katmanlarından seçtiği karakterler ile toplumun psikolojik ve ahlaki gelişimini ortaya koyan roman, bireyin değil de toplumun bir 'bildungsroman'ı olarak da düşünülebilir. 15 hikâyeden oluşan romanın ilk üçünde yer verdiği çocuk karakterler ile toplumun çocukluk dönemine, takip eden dört hikâyede gençlik dönemlerini yaşayan karakterler ile toplumun gençlik dönemine, daha sonraki dört hikâyede kurguladığı karakterlerin yetişkin olmaları ile de toplumun olgunluğa erişmiş yapısına ışık tutulmakta. Romanda kurgulanan karakterlere bakıldığında hemen hemen bütün karakterlerin durağan, yani statik karakterler olduğu, içinde bulunulan olumsuz koşullara karşı bir atalet içinde oldukları görülmektedir. Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde; *tembellik, işlemezlilik ve süredurum* (fizik) olarak tanımlanan 'atalet' terimi, Merriam Webster adlı sözlükte de 'hareketsizlik, eylemsizlik' olarak tanımlanmaktadır. Atalet; hareketin, eylemin veya değişimin ihtiyaç olarak görülmesine rağmen harekete geçirecek veya değişimi sağlayacak enerjiye sahip olamama duygusu olarak da bilinir. Tabii evrendeki her zerrenin hareket halinde olduğu düşüncesinden hareketle burada kastedilen, canlılığın veya maddenin hareket etmeden sabit durması değil, süregelen devininin veya momentumun değişmeden korunmasıdır. İnsanlar genelde içinde bulunulan olumsuz durumların ve bu durumlardan kaynaklanan sorunların ne olduğunun farkındadırlar. Az çok bu sorunların nasıl çözülebileceği ile ilgili bilgi sahibi de olmalarına rağmen bir türlü harekete geçemezler. İnsanı ilk adımı atmaktan alıkoyp süregelen olumsuz durum momentumunun değişmeden devam etmesini sağlayan bir ruh hali içinde olurlar. Atalet, başka bir deyişle, gereken yerde gereken adımı atılmaması durumu olarak da tanımlanabilir. Bu bağlamda, bu makale gereken yerde gereken adımı atmadığı için uzun süre İngilizler tarafından sömürülen bir toplumun edebiyat alanında uluslararası üne kavuşmuş bir üyesi olan James Joyce'un kısa öykülerden oluşan Dubliners adlı romanında İrlanda toplumunun gençliğinin içinde bulunduğu sosyaliteyi öyküleyen ve karakterlerinin tümü gençlerden oluşan iki öyküden yola çıkarak toplumun genç kesimine yerleşmiş ataletin hem birey hem de toplum açısından ne kadar zararlı olabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dubliners, Joyce, Gençlik, Atalet, İrlanda.

Abstract

James Joyce who was born in 1882 in Dublin, the capital city of Ireland that had been colonized by England from the middle of the 17th century to the first quarter of the 20th century, published his first novel Dubliners in 1914. The novel is likely to be considered as a bildungsroman of Ireland's society since it focuses on the growth of the whole community rather than the focus on the psychological and moral growth of only one protagonist. Composed of four stages each of which narrates a different stage of the society (namely; childhood, adolescence, maturity and public life) the novel is consisted of fifteen stories. The setting of all the stories is the city of Dublin where (as Joyce narrates) paralyzes, stagnancy and inertia seem to have haunted the lives of the public. Inertia, in Merriam Webster, is defined as the lack of movement or activity especially when movement or activity is wanted or needed. In the field of physics, it is defined as "a property of matter by which something that is not moving remains still and something that is moving goes at the same speed and in the same direction until another thing or force affects it." Inertia is also known to be the feeling of the lack of the energy that helps mobilization, which makes the change in situations where motion, action and change are necessary. Considering the fact that every single molecule across the universe is on the move, what is being implied here is not that the substance stands still; rather, it is the fact that its perpetuum mobile or momentum is preserved in a constant pace. People are usually aware of the problems stemming from the negative cases in which they are entrapped. However, despite the fact that they - more or less - have the knowledge concerning how to resolve these problems, they are not enthusiastic to take any action. They find themselves in a constantly negative situation that prevents them from taking the first step, or in a state of mind that helps the momentum keep on going in a constant pace. Inertia, in other words, may as well be defined as the state of not being able to take the necessary action at the right time and in the right space. Against such a backdrop and drawing on the two stories all characters of which are adolescents, this article aims to reveal how destructive the state of inertia could be for those individuals and societies who do not handle their necessities in the right place at the right time.

Keywords: Dubliners, Joyce, Adolescence, Inertia, Ireland.

Giriş

Gill Jones, 'gençlik' (adolescence) teriminin farklı bağlamlarda farklı anlamlar taşıyabileceğini fakat Oxford English Dictionary'nin 1983 baskısına atıfla terimin zamansal açıdan çocukluk (childhood) ve yetişkinlik (adulthood) arasındaki dönem olduğunu ileri sürer (2009, 1). Jones, bununla birlikte, terimin bir taraftan güç, güzellik, idealizm ve enerji gibi olumlu anlamlar taşırken; öte taraftan tecrübesizlik, akılsızlık, dik kafalılık, saflık ve acemilik gibi olumsuz çağrışımlar da barındırdığını söylemektedir (2009, 2). Her ne

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, adam29adam@yahoo.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, mehrectas@hotmail.com

kadar birbirine zıt iki çağrışıma yol açsa da gençlik genellikle ideal ve o ideali gerçekleştirecek enerjinin en üst seviyede olduğu dönem olması itibari ile bir toplumun geleceğinin şekillenmesinde önemli bir fonksiyona sahiptir. Yakın geleceğin bugünüdür gençler. Johanna Wyn ve Rob White, *Rethinking Youth* adlı kitaplarında 13 – 25 yaş arasındaki toplum kesimini genç nüfus olarak belirtmekle birlikte, gelecekte bu aralığın her iki uçta da genişleyebileceğini ileri sürmektedirler (1997, 1). Topluma yön veren sosyal grup genellikle olgunluk dönemlerini yaşayan bireylerdir. Bu bireylerin dünya algıları erken çocukluk ve gençlik dönemlerinde onlara sunulan olanaklarla paralellik taşır. Fakat gençlik dönemi hızlı değişim gösteren ve yeni durumlara hızlı bir şekilde uyum sağlayabilen bir dönem olarak bilinir. Gençlik, doğası gereği sahip olduğu idealist duyguları barındırması sebebiyle, toplumun içinde bulunduğu olumsuz durumları idealist ve toplumsal çıkarı gözeterek çözmeye eğiliminde olur. Mustafa Erkal'ın altını çizdiği gibi "hayatın sonunda elde edilen birikim ve gerçekleri kavrama yeteneği, muhakkak ki, gençliğin verdiği dinamizm, yaratıcılık ve idealizm ile birleştiği takdirde, alınacak mesafe büyük olabilir" (1987, 358). Toplumların geleceği olan gençlere sağlanacak olanaklar ne kadar zengin olursa toplum uzun vadede o kadar yarar sağlar. James Joyce da gençliğin verdiği dinamizm ve idealizm sayesinde, bir ferdi olduğu İrlanda toplumunun içinde bulunduğu sorunların nedeninin yediden yetmişe toplumun içinde debelendiği atalet olduğunu fark etmiş ve *Dubliners* adlı romanıyla bu durumu toplumun gözleri önüne sergilemiştir. Joyce başka bir deyişle toplumun röntgenini çekerek hastalığın ne olduğunu saptayıp hastanın önüne koymuştur.

James Joyce 1882 yılında İrlanda'nın başkenti Dublin'de on çocuklu bir ailenin en büyük çocuğu olarak dünyaya gelir. Doğumundan 10 yaşına kadar zamanın şartlarında çok saygın bir okul olan Clongowes Okulu denilen Cizvit okuluna gider. Okulda gayet başarılı olup yüksek notlar almasına rağmen, babasının maddi durumunun gittikçe kötüleşmesi yüzünden daha az masraflı muhit ve evlere taşınmak zorunda kalmalarından dolayı Joyce başarılı olduğu bu ücretli okuldan ayrılıp Dublin'de başka bir Cizvit okuluna devam eder. Cizvit okullarına gitmesinin nedeni ailesinin de arzuladığı papaz olma isteğidir. Fakat gün geçtikçe ve Joyce, İrlanda Edebiyat Rönesans'ı grubundan üyelerle tanıştıkça papaz olma isteği kaybolmaya yüz tutar. Aksine daha sonraki yıllarda Joyce İrlanda'nın muhafazakâr tutumunu, özellikle de Kiliseyi ateşli bir şekilde eleştirmeye başlar. James Joyce üniversite eğitimini modern diller üzerine yapıp 1902 yılında üniversiteden mezun olur. İlk dil üzerine eğitim almasına rağmen yazar olmayı düşünmeyen Joyce, tıp alanında ihtisas yapmak üzere Paris'e gitmesine rağmen daha sonra bu alana olan ilgisinin azalması nedeniyle bu alandaki çalışmalarına son verir. Annesinin ölmek üzere olduğu haberi üzerine tekrar Dublin'e gelip bir okulda öğretmenlik yapmaya başlar. İrlanda Katolik kilisesinin bağnaz tutumuyla hiçbir zaman anlaşamayan Joyce, başarılı bir yazar olmak istiyorsa İrlanda'dan bir an önce ayrılması gerektiğini, aksi takdirde zihinsel ve duygusal olarak bir atalet içine gireceği düşüncesiyle bir yıl kadar öğretmenlik yaptıktan sonra Nora Barnacle adlı hizmetçi bir kızla Avrupa'ya döner. James Joyce bu dönemde yazmaya başlar. 1905'te kısa hikâyelerden oluşan *Dubliners* adlı kitabı yazar. Fakat yayıncılar kitabın dilinin zamanın şartları için müstehcen ve ele alınan temaların da politik açıdan tartışma yaratacak temalar olması düşüncesinde oldukları için kitap ancak on yıl gibi uzun bir aradan sonra, 1914'te yayınlanır. Joyce daha sonra 1916 yılında yayınlanan '*A Portrait of the Artist as a Young Man*', 1922'de yayınlanan '*Ulysses*', son olarak da '*Finnegan's wake*' adlı eserleri edebiyat dünyasına kazandırır. Joyce 1941'de, 59 yaşında yaşama veda eder.

Joyce'un *Dubliners* adlı romanı 15 kısa hikâyeden oluşmaktadır. Roman 1905'te bitmesine rağmen yayıncılar tarafından ancak dokuz yıl sonra, yani 1914'te yayınlanabilir bulunur. 1904'te bittiğinde 12 kısa öyküden ibaret olmasına rağmen uzun zaman yayınlanmadığı için Joyce kitaba 3 öykü daha ekleme fırsatı bulur. Hikâyelerin tümü Dublin şehrini ve şehrin sakinlerini tasvir etmektedirler. Kitabın yayıncılar tarafından uzun süre yayınlanmak istenmemesinin nedeni müstehcen bir dil ve yazarın İrlanda halkının bağımsızlığını kazanmasının önündeki asıl engeller olarak gördüğü bazı siyasal ve sosyal kurumları suçlayıcı bir anlatım ile yazmış olmasıydı. Joyce'un diğer kitapları ile karşılaştırıldığında bilinç akışı tekniğinin kullanılmadığı bu romanın daha basit ve yazarının görüşünün daha dolaysız olduğu görülür. Mekân olarak Dublin şehrinin seçildiği hikâyelerin tümünün ortak temaları atalet, karakterlerin harekete geçememe durumları, yolsuzluk ve yolsuzluktan kaynaklanan kirlenme, bozulma, kötülük, ahlaki çürüme ve ölüm olarak öne çıkmaktadır. Kitabı 22 yaşında yazan Joyce, bu kitabı yazma amacını şöyle açıklar: "Niyetim ülkemin ahlaki geçmişi ile ilgili bir bölüm yazmaktı ve mekân olarak Dublin'i seçtim çünkü bu şehir bana göre paralize [olma durumunun] merkeziydi. Bu durumu, duruma kayıtsız olan halka dört açıdan sunmaya çalıştım: çocukluk - gençlik - olgunluk - sosyal hayat" (Ellmann, 1966, 134). Bu cümle Joyce'un yediden yetmişe tüm İrlanda toplumunun bir atalet içinde olduğu düşüncesi taşıdığını açıkça ortaya koymaktadır. Kitabı oluşturan hikâyeler kronolojik olarak da bu şekilde bir sıra izlemektedir. Örneğin ilk üç hikâyedeki ana karakterlerin üçü de çocukturlar. Daha sonraki dört hikâyenin ana

karakterleri gençlik yıllarını yaşamakta, sonraki dörtlünün ana karakterleri ise olgunluk dönemlerini yaşayan karakterlerdir. Sosyal hayat bölümünü oluşturan son dört hikâyede ise politika, sanat ve din bağlamında ortaya çıkan sosyal kırımlar, yolsuzluklar ve ahlaki değerlerin yozlaşması işlenmektedir. Başlığundan da anlaşıldığı üzere bu makale James Joyce'un karakterlerinin tümünün genç bireyler olduğu; *Eveline* ve *After the Race* adlı öykülerden yola çıkarak, bu öykülerdeki genç karakterlerin içinde buldukları sosyal durumlar üzerinde duracaktır. Gençlerin atalet içinde olmalarının hem birey olarak kendileri hem de ait oldukları toplum için doğurabileceği sonuçlar ortaya konmaya çalışılacaktır.

Eveline

Eveline adlı öykü gençlik dönemlerinde olan karakterlerin oluşturduğu dört öyküden biridir. Hikâye, 19 yaşında olan Eveline'nin karmaşık duygular içinde evlerinin penceresinden sokağa inmekte olan akşamın loş karanlığını izleyip geleceği ile ilgili düşüncelere dalmasıyla başlamaktadır. Kafasını pencerenin tozlu kadife perdelerine dayamış bulunan Eveline, çocukken mahalle arkadaşları ve kardeşleri ile evlerinin önündeki boş arazide oynadıkları oyunları; çocukluk yıllarında annesi, babası ve kardeşleri ile geçirdiği mutlu günleri düşünmektedir. Babasının o zamanlar onlara daha iyi davrandığını, onlarla oyunlar oynadığını; fakat fedakâr annelerinin ölümü ile babalarının gittikçe daha kırıncı olduğunu, her hafta sonu içip onlara kötü davranmaya başladığını düşünmekte, bir taraftan da kendi kendine haftada bir temizleyip tozunu aldığı eşyaların ve perdelerin üzerindeki tozların nereden geldiğini merak etmektedir. Eveline çalışma şartları zor olan bir mağazada çalışmakta, aldığı tüm parayı babasına vermesine rağmen babası çoğunlukla onu azarlayıp memnuniyetsizlik belirtmektedir. İki büyük abisinden biri ölmüş, diğeri ise çoğunlukla iş gezilerinde olduğu için onu babasının azar ve tehditlerinden koruyacak kimse bulunmamaktadır. Pencereden evlerinin önündeki sokağı izlerken birdenbire yıllardır pencereden izlediği sokağı, yaşadığı evi, evin içindeki eşyaları, babası ve kardeşini bir daha asla göremeyeceği düşüncesine kapılır. Onu bu düşünceye iten neden, babasının karşı çıkmasına rağmen Eveline'nin Frank adlı bir gemici ile gizli gizli buluşması ve Arjantin'e gidip orada bir aile kurmanın planlarını yapmasıdır. Pencereden sokağı seyrederken Gidip gitmemenin avantaj ve dezavantajlarını karşılaştıran Eveline çok kesin olmasa da gitmeye karar verip Frank'in onu beklediği limana gider. Limanda tekrar gidip gitmeme ikilemine düşünce içinden okuduğu dualarla Tanrı'nın onun yararına olan seçimi yapmasına yardımcı olması için ona yol göstermesini diler. Eveline kaygı içinde gemiye binip binmeme konusunda düşünürken geminin hareket edeceği sırada aniden korkuluğu tutarak donmuş bir vaziyette Frank'in elini bırakıp gemiye binmekten vazgeçer. Bir taraftan çok memnun olmasa da aşına olduğu, dokunabildiği bir hayat, öte tarafta mutlu bir evlilik, sıcak bir güneşin tadını çıkaracak yeni bir ülke ve mutlu bir aile kurma ihtimali arasında gidip gelen Eveline sonunda mevcut durumunu korumayı seçer (Joyce, 1993, 23-26)¹. Heister, eleştirmen ve okuyucuların Eveline'nin bu seçiminin doğru bir seçim olup olmadığı sorusunu yıllardır sorduğunu, kimi Frank'in güvenilir biri olmadığı gerekçesiyle Eveline'nin doğru seçim yaptığını ileri sürerken, kimi de Frank'in güvenilir biri olmamasının sadece bir ihtimal olduğunu, fakat Eveline'nin içinde bulunduğu olumsuz ve mutsuz durumun bir gerçeklik olduğunu ileri sürmekte olduklarını belirtmektedir (2014, 31). Aslında James Joyce'un Frank karakterinin güvenilirliği konusunda kesin ipuçları sunmayışı, bu roman ile okuyucuya veya İrlanda halkına aktarmak istediği durum ile bağdaşmaktadır. Atalet durumu yaşayan birey veya halkın içinde bulunulan olumsuz durumdan kurtulabilmesi zaten gelecekte elde edebileceği olumlu durum ihtimalleri ile mümkün olabilir. Joyce karakterin özelinde İrlanda halkının içinde bulunduğu gerçekliğin olumsuz olduğunu, bu durumdan kurtulmanın da şu an atılacak adımın gelecekte olumlu bir durum yaratma olasılığı varsa o adımın atılması gerektiğini ima etmektedir. Yani başka bir deyişle olumsuz gerçekliğin veya olumsuz mevcut durumun gelecekte olumlu olabilme olasılıklarına tercih edilmemesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Margot Norris bir adım daha ileri giderek, Eveline'nin Frank karakterini "çok nazik, mert, açık fikirli" gibi sıfatlarla nitelmesini kanıt göstererek Eveline'nin Frank ile gitmemesinin nedeninin 'güven' meselesi olmadığını, Eveline'nin aşırı vesveseli ve kararsız olmasına bağlamaktadır (2010, 63).

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde; tembellik, işlemezlilik ve süredurum (fizik) olarak tanımlanan 'atalet'² terimi, Merriam Webster adlı sözlükte de 'hareketsizlik, eylemsizlik' olarak tanımlanmaktadır.³ Atalet; hareketin, eylemin veya değişimin ihtiyaç olarak görülmesine rağmen harekete

¹Paragraf Joyce'un *Dubliners* adlı romanının 23-26. sayfalarındaki Eveline adlı öykünün özetidir.

² Türk Dil Kurumu'nun çevrimiçi Güncel Türkçe Sözlüğünden alınmıştır. Erişim Tarihi: 12 03 2018

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa62a0043f834.89840728

³ **Inertia**: lack of movement or activity especially when movement or activity is wanted or needed.

Inertia: a feeling of not having the energy or desire that is needed to move, change, etc.

Inertia (physics): a property of matter by which something that is not moving remains still and something that is moving goes at the same speed and in the same direction until another thing or force affects it.

geçirecek veya değişimi sağlayacak enerjiye sahip olamama duygusu olarak da bilinir. Tabii evrendeki her zerrinin hareket halinde olduğu düşüncesinden hareketle burada kastedilen, canlının veya maddenin hareket etmeden sabit durması değil, süregelen devinim veya momentumun değişmeden korunmasıdır. İnsanlar genelde içinde bulunulan olumsuz durumların ve bu durumlardan kaynaklanan sorunların ne olduğunun farkındadırlar. Az çok bu sorunların nasıl çözülebileceği ile ilgili bilgi sahibi de olmalarına rağmen bir türlü harekete geçemezler. İnsanı ilk adımı atmaktan alıkoyup süregelen olumsuz durum momentumunun değişmeden devam etmesini sağlayan bir ruh hali içinde olurlar. Atalet, başka bir deyişle, gereken yerde gereken adımın atılmaması durumu olarak da tanımlanabilir. Mümin Sekman, *Kişisel Ataleti Yenmek* adlı kitabında atalet içindeki insanları şöyle tanımlamaktadır:

Ataletli" insanları nereden tanıyabilirsiniz? Atalet halinde yaşayan kişiler genellikle yavaş hareket ederler. Tembellik, yılgınlık, yeis, miskinlik, üzerine ölü toprağı serpilmiş gibi hareket etmek, yumurta kapıya gelmeden harekete geçmemek, bezginlik, şevksizlik karakteristik özellikleridir. Görevlerini yaparken sık sık işleri erteler, mazeret beyan ederler. Hayata bakışları sitemkâr, umursamaz, reaktif, kötümser, eleştirel ve kaygılıdır. Bu nedenle de yaşama sevinçleri ve hayat enerjileri çok düşüktür. Onları çağırdığınızda genelde başlarını kaldırmadan kaşlarını kaldırarak size bakarlar! (2001, 17, 31).

Eveline de bir şeyler yapması gerektiğini, o şeyleri niçin ve nasıl yapması gerektiğini, o şeyleri yapmazsa neler kaybedeceğini, yaparsa neler kazanacağını bilmesine rağmen yine de hareketsiz kalarak atalet durumunun sürmesine razı olmuştur. Mevcut durum şartlarına bakıldığında; sürekli azar işittiği, sevgi ve güven vermeyen bir baba, çalıştığı markette işini doğru düzgün yapmasına rağmen sürekli azar işittiği bir patron, her hafta temizlemesine rağmen sürekli tozlanan bir ev ve bir kardeşinin ölmesi diğerinin de iş için sürekli dışarıda olması yüzünden hissettiği yalnızlıktan ibaret olduğu görülmektedir. Yani Eveline'nin olumsuzluklar içinde olduğu, mevcut yaşamından memnun olmadığı görülmektedir. Onu mutsuz kılan şartların ne olduğunu bilmesine rağmen bu durumu tersine çevirme gayretini gösteremediği ve önüne çıkan fırsat karşısında hareketsiz kaldığı görülmektedir. Eveline'nin, seçeneklerini göz önüne alıp değerlendirdiğinde mantıklı ve tutarlı bir süreç izlediği, onu içinde bulunduğu durumdan kurtaracak olanın hangi seçenek olduğunu bildiği görülmekle beraber, kararını eyleme dönüştürmekte başarısız olduğu görülmektedir. Eveline, mevcut durumda babasından ihtiyaç duyduğu sevgi ve güveni elde edemeyeceğini bilmesine rağmen, babasının ona ihtiyacı olduğunu düşünerek atmakla mutlu olacağını düşündüğü adımı atamamaktadır. Hem ailesini terk etme isteğinin ona yüklediği suçluluk duygusu hem de bilinmeyene doğru atmak üzere olduğu adımın getirdiği kaygı Eveline'i gemiye binmekten alıkoyar.

Elini tuttuğunu hissetti. 'Gel!' [dedi]. [o an] Dünyadaki tüm denizler kalbine [yüreğine] dolmuştu. [Frank] onu [denizlere] sürüklüyordu. Onu orada boğacaktı. [Birden] her iki eliyle demir korkuluğu tuttu ve acı içinde 'hayır' 'hayır' diye ağladı (Joyce, 1993, 26).

Eveline'nin çatışma halindeki ikileminden (geçmişine duyduğu görev sorumluluğu ve kendini gerçekleştirme zorunluluğu) galip çıkan geçmiş uğruna olumsuz da olsa mevcut durumu terk edememe olur. Frank ile olan ilişkisi ona mevcut olumsuz durumdan çıkıp duyumsamak istediği bir yaşam tarzı şansı vermesine rağmen kafasındaki belirsizlikleri çözemediği için mevcut durumdan yabancılaşamamıştır. Mümin Sekman insanları eyleme geçme şekillerine göre dörde ayırmaktadır: 1. Bilen ve yapanlar (profesyonelce başaranlar), 2. Bilen ama yapmayanlar (ataletliler), 3. Yapan ama bilmeyenler (amatörler), 4. Yapmayan ve bilmeyenler (başarısız kişiler) (2001, 74). Bu sınıflandırmaya göre Eveline 'Bilen ama yapmayanlar,' yani atalet içinde olan bir karakter olarak değerlendirilebilir. Joyce'un bu hikâyede kurguladığı Eveline karakteri için kullandığı fiiller bile durağanlık ve hareketsizlik belirten kelimelerdir. Örneğin; 'oturdu', 'dayandı' gibi fiiller veya hikâyenin son cümlesi "Bembeyaz kesilmiş yüzü ile donuk, pasif, çaresiz bir hayvan gibi ona döndü" (Joyce, 1993, 26).

After the Race

Karakterlerinin genç olduğu *After the Race* adlı ikinci hikâye İngiliz, Fransız, Macar ve İrlandalı dört genç arkadaşın bir araba yarışından sonra beraber geçirdikleri zamanları ele almaktadır. Hikâyenin İrlandalı olan başkarakteri Jimmy Doyle iki Fransız kuzen ve bir Macar piyanist ile içinde hiçbir devinimin olmadığı, yoksulluk ve miskinliğin esir aldığı Dublin'in kenar mahallelerinden birinde yapılan yarışa katılan arabaların birinde bulunmaktadır. Yarışa katılan araba Fransız kuzenlere ait olup onlar tarafından kullanılmakta, Jimmy de Macar piyanist ile birlikte arkada oturmaktadır. Jimmy, servet ve zenginliğini İrlanda emniyet güçlerine tedarik ettiği et ile sağlayan zengin bir kasabın oğludur. İngiltere'de eğitim almış olmasına rağmen çalışmaya pek istekli olmayan, zamanını daha çok Avrupalı zengin yaşlıları ile eğlence peşinde koşarak geçirmeye çalışan biridir. Jimmy zengin Fransızların kurmak istediği motor fabrikasına

ortak olmak istemekte, aynı zamanda babası da bu ortaklık için onu teşvik etmektedir. Yarıştan sonra dört arkadaş akşam yemeği için Fransızların otelinde buluşurlar. Otelde onlara Routh adında bir İngiliz de katılır. Jimmy ve İngiliz Routh'un konuşmaları ortamı gelecek gibi görünse de Fransız Segouin durumu çabucak fark edip kadeh kaldırarak tatsız bir tartışmanın başlamadan bitmesini sağlar. Müzikten motor tamirciliğine kadar çeşitli konularda sohbet edip neşeli dakikalar geçirdikten sonra Dublin sokaklarında dolaşmaya çıkarlar. Bu sırada Fransızlardan birinin arkadaşı olan genç bir Amerikalı ile karşılaşır hep birlikte Amerikalının rihtimda demirlenmiş yatına gitmeye karar verirler. Macar gencin çaldığı müzik eşliğinde yine yemekler yiyip kadeh kaldırır kendi ülkeleri için. Bir süre sonra kumar oynamaya başlarlar. Hikâyenin sonunda, gün ağarmaya başlarken aşırı içkiden sarhoş olmuş Jimmy çok büyük miktarda para kaybetmiş, herkes yattan ayrılıp gitmişken Jimmy dirseklerini kumar oynadıkları masanın üstüne koyup kafasını her iki elinin arasına almış, ayıldıktan sonra kaybettiği para için ne kadar pişmanlık duyacağını düşünmektedir (Joyce, 1993, 27-32).

Durağanlık ve atalet içinde paralize olmuşluğun merkezi olarak kurgulanan bir şehirde, hızın ve hareketliliğin sembolü olan araba yarışının yapılması da bir ironi olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat hikâyenin fonunda beliren arabaları İrlandalılar değil de genelde Avrupa'nın diğer ülkelerinden gelen zenginler kullanmaktadırlar. Hikâyenin karakteri Jimmy Doyle gibi İrlandalılar ise hep arka koltukta atıl durumda beklemektedirler. Onlar için önemli olan kendi kültür ve sosyal tabakalarından olan kişilere hava atmaktır. Başka bir deyişle Joyce, şehirde hareket ve devrimin olsa bile kontrolün İrlandalılarda değil İrlanda'ya çökmüş sömürgeci güçlerde olduğunu, İrlandalıların da bu güçlerin çerçevesinde konumlandığını ima etmektedir.

Yarış sırasında anlatıcının hikâyenin başkarakteri ile ilgili verdiği bilgidен Jimmy'nin babasının bir zamanlar kararlı bir yurtsever olmasına rağmen, bu kararlılığın Dublin'in muhtelif yerlerinde açtığı kasap dükkânlarının getirisine paralel bir şekilde değiştiğini, devletin güvenlik güçlerinden aldığı ihaleler ile zenginleştiğini ve bu zenginlik sayesinde oğlunu en iyi okullara gönderdiğini öğreniyoruz (Joyce, 1993, 27). Fakat Dublin'de herkese nasip olmayacak bu olanaklara rağmen Jimmy pek parlak bir performans gösterememiş, daha ziyade zengin çevrelerden arkadaşları ile zamanını eğlence peşinde koşarak geçirmektedir. Jimmy için öncelikli olan kendisine sunulan eğitim ile kendini geliştirip ülke sorunlarını çözebilecek donanımı elde etmekten ziyade ülkesinin olumsuz koşullarda olmasının sebebi olan diğer ülkelerin (İngiltere, Fransa, Amerika) zenginleri ile takılıp egosunu tatmin etmektir (Joyce, 1993, 28). Jimmy'nin zengin yabancı arkadaşlarına yakınlaşmak için harcadığı çaba karşı taraftan aynı oranda bir karşılık bulamamaktadır. Arkadaşlar bir araya geldiğinde ne yapılacağı, nereye gidileceği ile ilgili konularda yabancılar karar vermektedir. Örneğin yarış sırasında arabayı süren iki Fransız kuzenin arkada oturan İrlandalı Jimmy ve Macar Villona'nın anlayıp anlamadıklarını umursamadan birbirleri ile Fransızca konuşması, Jimmy'nin hoşlanmadığı İngiliz'in onlara katılması, daha sonra Amerikalının yatına gidip kumar oynamaya karar vermeleri aslında Jimmy'nin bu arkadaşlıkta söz sahibi olmadığını ve bu arkadaşlıktan doğan iktisattan hiçbir şekilde yarar elde edemeyeceği vurgulanmaktadır. Joyce'un böylesi bir kurgu ile; Avrupalı zenginlerin, başka bir deyişle Avrupalı sömürgecilerin amacının İrlandalı zengin işbirlikçilerle İrlanda halkını sömürmekten başka bir şey olmadığını vurgulamak istediği ileri sürülebilir. Jimmy geleceği ile ilgili konuda inisiyatif alamamış, Fransızların Dublin'de kurmak istediği motor fabrikasına söz sahibi bir ortak olmak için gereken yerde gereken adımı atamamış, inisiyatifi atalet içinde tamamen diğerlerine bırakmıştır. Garry Martin Leonard'ın öne sürdüğü gibi, bilinçsizce ve inisiyatif almadan hareket etmesi, söylediği her şeyin diğerlerinin çizip sınırladığı alanın dışına çıkamayan söylemler olması nedeniyle Jimmy'nin söylediğinin hiçbir önemi kalmamakta ve söylediği her şey diğerlerinin hayata geçirmek istediği planlarına hizmet etmektedir (1993, 115). Jimmy her ne kadar Amerikalının yatında, sohbet politikaya dönünce kendince ülkesini ve halkını savunur gibi görünen bir konuşma yapsa da, aynı gecenin sabahı tüm parasını İngiliz, Fransız ve Amerikalıya kaptırmış ve o konuşmada ne söylediğini bile hatırlayamaz halde üzüntü, hayal kırıklığı ve çaresizlik içinde başını iki elinin arasına alıp yalnız kalmıştır. Geleceğini, gereken yerde gereken adımı veya gereken davranışı göstererek planlamadan ve kendi kendini kandırarak (self-delusion) niyetlerinin ne olduğunu anlamak istemediği "şeytanlar" (Joyce, 1993, 31) tarafından hareket edemez bir durumda bırakılmıştır. Denilebilir ki Joyce böylesi bir kurgu ile İrlanda toplumunun İrlanda'yı sömüren ve tek amaçlarının da gereken yerde (içinde bulunulan atalet durumundan çıkamadıkları için) gereken adımları atamamış toplumları sömürmek olan kıta Avrupa'sının (Amerika da ortam hazırlayıcı olarak kurgulanmış) vahşi kapitalist kesimi ile işbirliği yaparak sömürüden kurtulmasının olanak dâhilinde olmadığını altını çizmektedir. Bunun yanında orta sınıf bir esnaf olan Jimmy ve babası kurgusu ile de kendi toplum dinamiklerini bir kenara bırakıp tek amacı başka toplumların artı değerini

sömürmek olan yabancı sermaye ile kişisel zenginlik peşinde koşmanın sonunun eninde sonunda hüsrana olacağını belirttiği ileri sürülebilir.

Araba yarışının simgesel olarak ilerlemeyi temsil ettiğini ileri sürebiliriz. Yarıştaki arabaların diğer toplumların bireyleri tarafından sürülüyor olmaları, İrlanda'yı temsil eden karakterin bu ilerlemede söz sahibi olamaması, yarışı seyreden topluluğun 'yığın' ve deyim yerindeyse öküzün trene bakması minvalinde resmedilmesi (Joyce, 1993, 27) ve benzeri kurmacalar Joyce'un İrlanda toplumunun ilerlemeye hiçbir katkısının olmadığı düşüncesinde olduğunu göstermektedir. Joyce, bu düşüncesini şu cümle ile dile getirmektedir: "Seyirciler yarışı seyretmek için kümeler [yığınlar] halinde tepede toplanmışlardı ve Kıta [Avrupa] bu hareketsizlik ve yoksulluk sayesinde sanayi ve zenginliğini ilerletti. Halk yığınları şimdi bir kez daha 'sömürülme minnetlerini' alkış ve tezahüratlarını yükselterek gösteriyordu" (1993, 27). Jimmy sahip olduğu olanakları göz ardı edip yanılısına içinde asıl amaçları sömürmek olanlarla herhangi bir kazanım elde edemeyeceğini, elindekileri de kaybedince anlamış fakat geç kalmıştır. Joyce, Jimmy'nin o anki duygularını şu cümlelerle anlatmaktadır: "Kazandıkları [parayı] toplamaya başladılar. En çok kaybedenler Farley ve Jimmy idi. [Jimmy] sabahleyin pişman olacağını biliyordu, fakat şu an (gün ağarmadan) aptallığını örten körkütük sarhoşluktan memnundu" (1993, 31). Jimmy o an bir epifani (gerçeğin herhangi bir etki vasıtasıyla kavranması) yaşamış fakat atalet içinde, güneşin henüz doğmayıp aptallığını aydınlatmadığı için teselli olmaktadır. Sekman, ataletin en büyük işbirlikçilerinden birinin 'gaflet' olduğunu ileri sürer. Gafleti ise dikkatsizlik, dalgınlık, aymazlık, kritik şeylere önem vermemek olarak tanımlar (2001, 67). Bu tanımlamaya göre Jimmy'nin arkadaşlık kurduğu kişilerin kim olduklarını, nereden geldiklerini ve en önemlisi de ait oldukları toplumun icraatlarını bilmesi gibi kritik gerçekliklere önem vermeyip dikkatsizlik yaptığı; gaflet içinde, başka bir deyişle atalet içinde olduğu ileri sürülebilir.

Sonuç

James Joyce'un Dubliners adlı romanında karakterlerin çocukluk, gençlik, olgunluk çağlarını yaşayan karakterler şeklinde sıralanması ve istisnasız tüm karakterlerin bir şekilde üzerlerinde ölü toprağı varmış gibi bir atalet içinde olması Joyce'un atalet ve durgunluk halinin yediden yetmişe tüm İrlanda toplumunu sarmış olduğu düşüncesini taşıdığı bir göstergesi olarak düşünülebilir. İster ilk üç hikâyenin çocuk karakterleri, ister sonraki dört hikâyenin genç karakterleri, isterse de daha sonraki dört hikâyenin yetişkin karakterleri olsun, tüm karakterlerin içinde buldukları koşulların olumsuz koşullar olduğunu bilip kabul etmelerine rağmen bu koşulları değiştirmek için gereken davranış değişikliği gösterme konusunda yetersiz kaldıkları görülmektedir. Joyce, özelde Dublin şehrini, genelde ise İrlanda toplumunu siyasal, kültürel ve sınıfsal açıdan oluşturan tüm kesimlerden kurguladığı karakterler ile İrlanda toplumunun İngiliz sömürüsünün altında olmasının nedenlerini gözler önüne sermek istemektedir. Bu şekilde kurguladığı hikâyeler ile toplumun tüm kesimlerinin kendileri ve içinde buldukları durumları fark edip bir şekilde bu ölü toprağı serpilmiş durumdan silkinmelerini, daha doğrusu toplumun çocuğu, genci, yaşlısıyla topyekûn bir uyanış, bir kendine geliş (epiphany) yaşamasını istemektedir. Joyce, Claire A. Culleton'un da ileri sürdüğü gibi toplumda farkındalık yaratmak istemektedir (2017, 23). 22 yaşında bir genç olarak hareketsizlik, eylemsizlik ve ilerleyememenin toplumunu çürüttüğünü, ataletin bireyden kuruma, kurumdan da tüm topluma sinip kendi iktisadını kurduğunu fark ettiğinde, üretkenlik ve yaratıcılığını korumak için yurt dışına çıkmak zorunda kalan Joyce, buradan toplumunu uyandırmaya çalışır. Toplumun genç kesiminin anlatıldığı hikâyelerin ikisi olan Eveline ve After the Race adlı öyküleri de bu bağlamda kurguladığı açıktır. Bu iki öyküde de genç karakterler olumsuzluklar ve sorunlar karşısında donup kalmakta, ya yeni bir duruma geçmeye cesaret gösteremeyip mevcut olumsuz duruma razı olunmakta, ya da yeni durumlar için başkalarının kontrolüne girme gafleti sergilenmektedir. Sahip oldukları ekonomik ve sosyal tabaka farklı olmasına rağmen hem Eveline hem de Jimmy Doyle içinde bulunulan durumdan çıkmak ve daha tercih edilebilir bir duruma geçmek için gereken doğru davranışları sergileyememektedirler. Mümin Sekman, kişisel ve kurumsal ataletin bir araya gelerek toplumsal ataleti oluşturduğunu, toplumsal ataletin ise kişisel ve kurumsal ataleti beslediğini, bu kısır döngüyü kırabilmenin ilk ve en doğru çaresinin bireyin kendi ataletinden kurtulması gerektiğini söyler (2001, s. 61). Denilebilir ki James Joyce da aynı fikirde olduğu için toplumun her kesiminden bireylere seslenerek içinde buldukları ataletten kurtulurlarsa İrlanda toplumunun da diğer toplumlar gibi refaha kavuşacağını ileri sürmektedir. Bireylerin, özellikle de gençlerin iktisat haline gelmiş toplumsal atalet karşısında mevcut sorunlardan yakınmak yerine, arzu ettikleri durumları gerçekleştirmek için bir gelecek tasavvuruna sahip olmaları ve bu tasavvuru gerçekçi temellere dayandırarak şevk ve enerji ile hareket etmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Gerçi Trevor L. Williams bireylerin atalet içinde olmalarının nedenlerini o bireyleri yöneten hükümetler ve yine o bireyleri düşünsel anlamda etkileyen kiliseye bağlamakta olmasına rağmen (2015, 95, 96), nihayetinde hükümetler ve dini otoriteler de aynı toplumun bireyleri arasından çıkmakta ve eninde sonunda temsil ettikleri toplumun

davranış kodlarına göre şekillenmektedirler. Mümin Sekman'ın ileri sürdüğü gibi; basmakalıp ideolojilere saplanmayan, kısa vadeli getiri sağlamakdan başka bir işe yaramayan kurnazlık peşinde olmayan, mesleki kabiliyetini üretkenlik üzerine kuran bireyler çoğaldıkça hükümet ve diğer toplumsal kuruluşların otoriteleri de kendilerini bu bireylerin eğilimlerine göre konumlandıracaklardır.

KAYNAKÇA

- Coleman, G. (1991). *Imagination, Illusion and Vision in James Joyce's Dubliners*. M. A. McMaster University
- Culleton, C. A. (2017). The Thin End of the Wedge: How Things Start in Dubliners. In *Rethinking Joyce's Dubliners*. Eds. Claire A. Culleton, Ellen Scheible. Switzerland: Springer International Publishing. Pp. 9-32.
- Ellmann, R. (Ed.) (1966). *Letters of James Joyce*. Vol. 2. New York: Viking Press.
- Erkal, M. (1987). Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, cilt: 43. Ss, 357-375.
- Foster, R., Foster, R. F. (1992). *The Oxford History of Ireland*. London: Oxford University Press.
- Heister, I. L. (2014). Paralysis as "spiritual liberation" in Joyce's Dubliners. (M. A. Thesis), Denton, Texas. Retrieved from https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc500199/m2/1/high_res_d/thesis.pdf. (June 12, 2018). University of North Texas Libraries, Digital Library, digital.library.unt.edu.
- Jones, G. (2009). *Youth*. Cambridge: Polity Press.
- Joyce, J. (1993). *Dubliners*. Hertfordshire: Words worth Editions Limited.
- Leonard, G. M. (1993). *Reading Dubliners Again: A Lacanian Perspective*. New York: Syracuse University Press.
- Norris, M. (2010). *Suspicious Readings of Joyce's "Dubliners"*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Sekman, M. (2001). *Kişisel Ataleti Yenmek*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sutcliffe, Joseph Andrew (2006) *James Joyce's Dubliners and Celtic Twilight spirituality*. PhD thesis, University of Glasgow. Retrieved from <http://theses.gla.ac.uk/id/eprint/5123> (June, 01 2018).
- Williams, T. L. (2015). No Cheer for "the Gratefully Oppressed" Ideology in Joyce's Dubliners. In Editors: Rosa Bollettieri Bosinelli, Harold F. Mosher, Jr. "Rejoicing: New Readings of Dubliners", ss. 87-109. Kentucky: University Press of Kentucky
- Wyn, J., White, R. (1997). *Rethinking Youth*. London: Sage Publication.